

Κοινότητες πρακτικής

Θανάσης Καραλής

Μια **κοινότητα πρακτικής** είναι μια ομάδα ανθρώπων η οποία μοιράζεται ένα κοινό ενδιαφέρον σε ένα πεδίο ανθρώπινης δραστηριότητας και δεσμεύεται σε μια διαδικασία συλλογικής μάθησης η οποία δημιουργεί δεσμούς μεταξύ των μελών αυτής της κοινότητας (Wenger 2001, Lave & Wenger 1991).

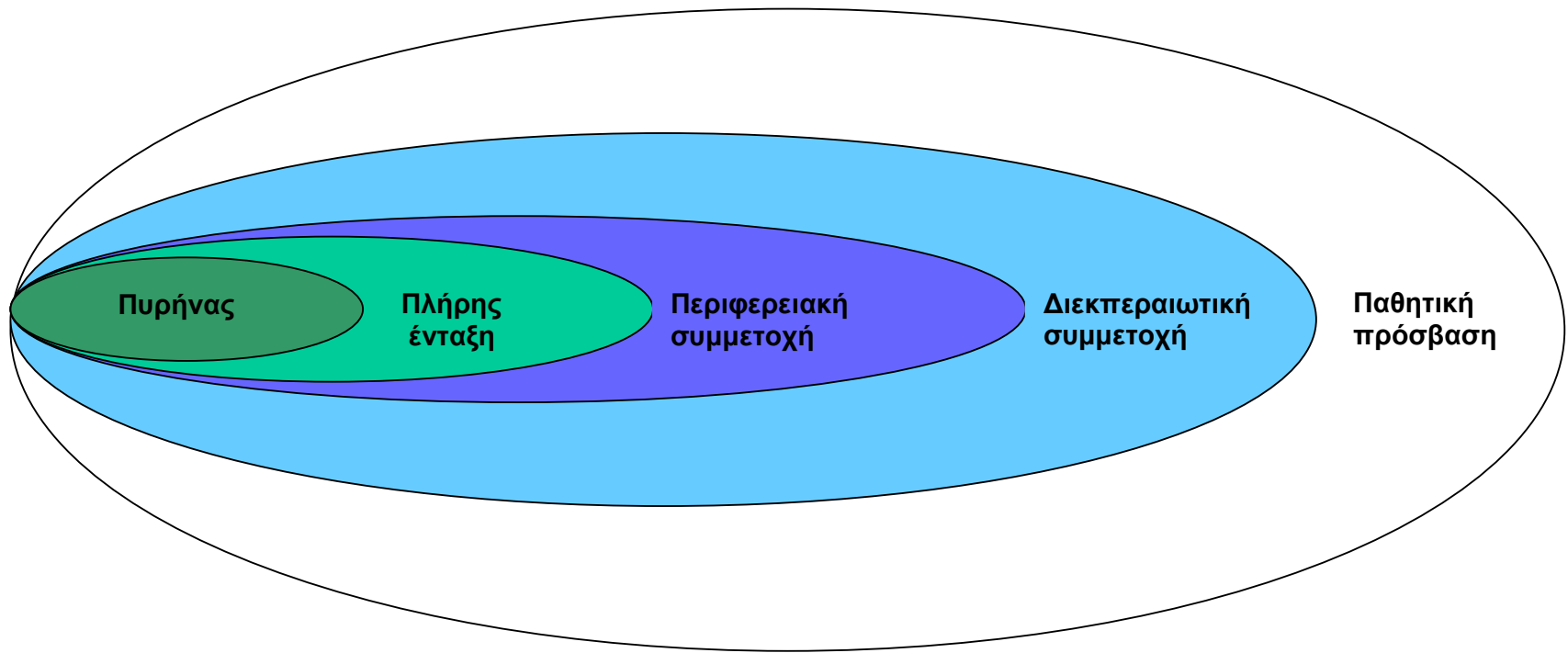
Σύμφωνα με τον Wenger (ο.π.: 2339) κάθε κοινότητα ανθρώπων δεν είναι κατ' ανάγκην και κοινότητα πρακτικής. Για παράδειγμα μια γειτονιά είναι συχνά μια κοινότητα, συνήθως όμως όχι κοινότητα πρακτικής. Τρία είναι τα βασικά στοιχεία προκειμένου μια κοινότητα να χαρακτηριστεί ως κοινότητα πρακτικής:

Το **πεδίο**, δηλαδή ο τομέας δραστηριοτήτων στον οποίο εστιάζει η κοινότητα πρακτικής.

Η **κοινότητα**: η απλή άσκηση του ίδιου έργου / δραστηριότητας δεν θεωρείται επαρκής συνθήκη για την ύπαρξη κοινότητας πρακτικής, ή για την ακρίβεια θεωρείται αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη. Προκειμένου να έχουμε κοινότητα πρακτικής απαιτείται η αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών, μέσω της οποίας τα μέλη μοιράζονται πρακτικές, εμπειρίες και γνώσεις και τελικά μαθαίνουν συλλογικά. Επίσης, δεν είναι απαραίτητη η συλλογική άσκηση της δραστηριότητας για την ύπαρξη κοινότητας πρακτικής. Στο σημείο αυτό ο Wenger (ο.π.: 2339) αναφέρει ως παράδειγμα τους ιμπρεσιονιστές, οι οποίοι συνήθιζαν να συναντώνται και να συζητούν τον τρόπο ζωγραφικής που από κοινού διερευνούσαν και ανέπτυσσαν, ωστόσο συνήθως ζωγράφιζαν κατά μόνας.

Η **πρακτική**: Μια κοινότητα πρακτικής δεν είναι απλώς και μόνον μια κοινότητα κοινών ενδιαφερόντων. Τα μέλη μιας κοινότητας πρακτικής αναπτύσσουν από κοινού και σε βάθος χρόνου ένα συλλογικό απόθεμα πηγών (εμπειρίες, ιστορίες, εργαλεία, τρόπους επίλυσης προβλημάτων) ή με άλλα λόγια διαμορφώνουν μια *κοινή πρακτική* και μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις τα μέλη δεν έχουν συνείδηση πως συμβαίνει αυτό. Ως

παράδειγμα ο Wenger (ο.π.: 2340) αναφέρει τους/ις νοσηλευτές/τριες που εργάζονται σε ένα νοσοκομείο. Αν και συχνά συναντώνται στο εστιατόριο του νοσοκομείου για να γευματίσουν, ίσως δεν συνειδητοποιούν ότι οι συζητήσεις τους είναι μια από τις βασικές πηγές γνώσης αναφορικά με το πώς θα νοσηλεύσουν τους ασθενείς τους, αν και οι ιστορίες και εμπειρίες που ανταλλάσσουν ουσιαστικά συνιστούν ένα συλλογικό απόθεμα που επηρεάζει την άσκηση του έργου τους, αλλά λειτουργεί και ως κοινή βάση και σημείο εκκίνησης για σχετικές μελλοντικές συζητήσεις και αλληλεπιδράσεις. Σε άλλες περιπτώσεις ο διαμοιρασμός των εμπειριών και η συλλογική μάθηση έχουν περισσότερο εμπρόθετο και συνειδητό χαρακτήρα.

Σχήμα 1: Επίπεδα συμμετοχής

Σύμφωνα με τον Wenger (1999: 12) σε μια κοινότητα πρακτικής παρατηρούνται διάφορα επίπεδα συμμετοχής και ένταξης σε αυτήν. Τα επίπεδα αυτά είναι τα ακόλουθα (βλ. και σχήμα 1):

Πυρήνας (core group): πρόκειται για μια μικρή σε μέγεθος ομάδα ανθρώπων που κινητοποιούν την κοινότητα πρακτικής.

Πλήρης ένταξη (full membership): μέλη της κοινότητας πρακτικής που αναγνωρίζονται ως επαγγελματίες ή ασκούντες το βασικό έργο της κοινότητας πρακτικής, αν και σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχουν την ίδια αντίληψη σχετικά με τη λειτουργία της κοινότητας.

Περιφερειακή συμμετοχή (peripheral membership): μέλη της κοινότητας με μικρότερο βαθμό ένταξης, σε σχέση με τις προηγούμενες δύο ομάδες, είτε λόγω του ότι είναι νεοεισερχόμενα μέλη, είτε γιατί δεν έχουν τον ίδιο βαθμό προσωπικής δέσμευσης στην πρακτική της κοινότητας.

Διεκπεραιωτική συμμετοχή (transactional participation): εξωτερικοί ως προς την κοινότητα πρακτικής που περιστασιακά αλληλεπιδρούν με αυτήν παρέχοντας ή λαμβάνοντας κάποιες υπηρεσίες.

Παθητική πρόσβαση (passive access): μια ευρεία ομάδα ανθρώπων που έχουν πρόσβαση στα αποτελέσματα των διαδικασιών της κοινότητας πρακτικής.

Εφαρμογές στην εκπαίδευση των μελλοντικών παιδαγωγών

Οι Karalis, Kampeza & Sotiropoulos (2007) προτείνουν ένα θεωρητικό σχήμα για τα πρώτα στάδια ένταξης των νεοεισερχομένων σε μια κοινότητα πρακτικής, εστιασμένο στην πρακτική άσκηση των παιδαγωγών στα Παιδαγωγικά Τμήματα. Στο θεωρητικό αυτό σχήμα, με εκκίνηση την προσέγγιση των κοινοτήτων πρακτικής, προτείνεται ο συνδυασμός της μετασηματιζουσας μάθησης με την ανθρωπολογική οπτική ώστε ο νεοεισερχόμενος σε μια κοινότητα πρακτικής αφενός να συνειδητοποιεί το βαθμό και τις διαδικασίες σταδιακής του ένταξης σε μια κοινότητα πρακτικής και αφετέρου με τον κριτικό στοχασμό να είναι σε θέση να αναλύσει τις εμπειρίες από τη συμμετοχή του στην κοινότητα πρακτικής, να είναι δηλαδή σε θέση να υιοθετήσει πρακτικές με κριτική ματιά και όχι με απλή αφομοίωση.

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, οι μελλοντικοί παιδαγωγοί ουσιαστικά μεταβαίνουν (βλ. και Σχήμα 1) από την *παθητική πρόσβαση*, στην *διεκπεραιωτική* ή ακόμη και στην *περιφερειακή συμμετοχή* (κατά περίπτωση, ανάλογα με τον τρόπο που είναι σχεδιασμένη η πρακτική τους άσκηση, αλλά και τον βαθμό στον οποίο συνειδητοποιούν και ελέγχουν τα επιμέρους έργα και δραστηριότητες που εκτελούν).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity*. New York: Cambridge University Press.

Wenger, E. (1999). *Communities of Practice: Stewarding Knowledge*, unpublished manuscript.

Wenger, E. (2001). Communities of Practice. In N. J. Smelser and P. B. Baltes (eds.) *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. New York: Elsevier. pp. 2339-2342.

Karalis, T., Sotiropoulos, L., & Kampeza, M. (2007). La contribution de l'éducation tout au long de la vie et de l'anthropologie dans la préparation professionnelle des enseignants: réflexions théoriques. *Skholé*, vol. hors série, no. 1, pp. 149-155.